

Праграма
ўступнага іспыту па дысцыпліне “Творчасць”
(для абітурыентаў, якія паступаюць на профіль “журналістыка”)

I. Агульныя ўказанні

Журналістыка як развітая сацыяльная сістэма забяспечвае інфармацыйнае ўзаемадзеянне ўсіх суб’ектаў сацыяльнай дзейнасці ў грамадстве; стварае для кожнага магчымасць адэкватна і цалкам асэнсаваць умовы свайго існавання, сфарміраваць у адносінах да іх сваю пазіцыю, сваю мадэль паводзін; фарміруе інфармацыйныя механізмы і працэсы бесперапыннага пераходу індыўідуальных духоўных прадуктаў у калектыўныя, грамадскія, асновай якіх з’яўляецца грамадская свядомасць. У сувязі з тым, што журналістыка прызвана фарміраваць грамадскую думку, прафесія журналіста сёння стала надзвычай запатрабаванай і мае грамадскую важнасць для захавання стабільнасці і спакою ў беларускім соцыуме.

Абітурыенты факультэта журналістыкі Інстытута журналістыкі БДУ, якія паступаюць на спецыяльнасць “Журналістыка” (напрамкі — “друкаваная СМІ”, “аўдыявізуальная”, “вэб-журналістыка”, “менеджмент сродкаў масавай інфармацыі”), спецыяльнасць “Журналістыка міжнародная”, спецыяльнасць “Літаратурная работа” (напрамкі — “творчасць”, “літаратурнае рэдагаванне”), здаюць уступны іспыт “Творчасць”.

Мэта іспыту заключаецца ў вызначэнні наяўнасці ў абітурыентаў творчых здольнасцей, схільнасці да прафесійнай журналісцкай дзейнасці, аналітычнага мыслення, умення даваць ацэнку падзеям і з’явам, а таксама ўяўленняў аб функцыянаванні сродкаў масавай інфармацыі.

II. Патрабаванні да профільнага ўступнага іспыту

Іспыт “Творчасць” праводзіцца ў два этапы: I этап – творчае сачыненне, II этап – творчае тэсціраванне ў форме субяседавання.

Першы этап – **творчае сачыненне**. Яго пішуць абітурыенты на працягу 240 хвілін. Аб’ём – да чатырох старонак. Тэматыка творчых сачыненняў фарміруецца на аснове надзённых з’яў духоўна-маральнага і сацыяльнага жыцця грамадства. Абітурыентам прапануюцца на выбар па тры тэмы на рускай і беларускай мовах.

Прыкладныя тэмы сачыненняў:

Варыянт 1

1. *Журналіст у адказе за слова...*

2. *Ты кажаш, я не ведаю вайны... (Н. Гілевіч).*

3. *Мой дом – мая краіна.*

1. *Обращаться со словами надо честно (Н. Гоголь).*

2. *Память вечная о тех, кто погиб.*

3. *Охранять природу – значит любить Родину.*

Ацэнка выстаўляецца за змест (глыбіню і паўнату раскрыцця тэмы: агульную дасведчанасць у пытаннях культуры, публіцыстыкі, мастацкай літаратуры) і за пісьменнасць (арфаграфія, пунктуацыя, граматыка, стылістыка).

Асноўнымі крытэрыямі пры ацэнцы зместу сачынення з’яўляюцца наступныя:

- асвятленне тэмы з аналізам фактаў рэчаіснасці;
- уменне адбіраць факты, вылучаць істотнае;
- сістэмнасць, паслядоўнасць, лагічнасць выкладу, аргументаванасць вывадаў і абагульненняў;
- лексічнае багацце, выразнасць і вобразнасць мовы;
- арыгінальнасць, творчая індывідуальнасць абітурыента.

Другі этап творчага іспыту – **творчае тэсціраванне**, якое праходзіць у форме субяседавання і ўключае:

- аналіз творчых работ абітурыента (публікацыі ў газетах і часопісах, інтэрнэт-выданнях, сцэнарыі, тэксты сюжэтаў тэле- і радыёперадач, што выйшлі ў эфір і г. д.);

- адказ на пытанні па тэмах, звязаных з камунікатыўнай дзейнасцю, журналісцкай і літаратурнай практыкай у межах агульнаадукацыйнай падрыхтоўкі абітурыента;

- выкананне пісьмовага задання (моўны аналіз і праўка беларускамоўных і рускамоўных тэкстаў).

Прыкладны экзаменацыйны білет:

Варыянт 1

1. *Аналіз творчых работ.*

2. *Маладзёжныя выдані Беларусі.*

3. *Пісьмовае заданне.*

Творчыя работы (публікацыі ў газетах і часопісах, у інтэрнэт-выданнях, сцэнарыі, тэксты сюжэтаў тэле- і радыёперадач, што выйшлі ў эфір і г.д.) падаюцца абітурыентам у прыёмную камісію непасрэдна перад уступным іспытам. Калі абітурыент не можа прадставіць арыгіналы публікацый, тады іх копіі, а таксама копіі сцэнарыяў, тэкстаў сюжэтаў тэле- і радыёперадач павінны быць завераны адказнымі асобамі выданняў, з якімі супрацоўнічаў абітурыент, і пячаткай установы. Ацэнка прадстаўленых абітурыентам у прыёмную камісію творчых работ залежыць ад іх якасці і тэрміну публікацыі або выхаду ў эфір.

Умоўна тэмы гутаркі на суб'яседаванні могуць быць падзелены на блокі, якія ўключаюць грамадска-палітычную і эканамічную праблематыку, пытанні культурнага жыцця, міжнародных адносін, спецыфіку работы журналіста ў перыядычных выданнях, у аўдыявізуальных сродках масавай інфармацыі і ў інтэрнэт-прасторы. Абітурыенту будзе прапанавана адказаць на шэраг пытанняў агульнапрафесійнага напрамку, якія, з аднаго боку, дазваляюць паказаць веды па праграмах дысцыплін гуманітарнага профілю ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі, а з другога – даюць магчымасць весці суб'яседаванне, у час якога павінен выявіцца характар творчай асобы атэстуемага.

Прыкладны пералік пытанняў для суб'яседавання

1. Ідэалогія беларускай дзяржавы і СМІ.
2. Сацыяльна-эканамічная палітыка Беларусі і СМІ.
3. Духоўная сфера грамадства і перыядычныя выданні Беларусі.
4. Маладзёжная палітыка і СМІ.
5. Мараль як рэгулятар грамадскіх паводзін. Пытанні маралі ў СМІ.
6. Журналістыка як від творчай дзейнасці.
7. Роля сродкаў масавай інфармацыі ў жыцці чалавека.
8. Найважнейшыя палітычныя падзеі апошняга часу ў краіне, у свеце.
9. Роля тэлебачання і радыё ў жыцці грамадства.
10. Адметныя праграмы тэлебачання і радыё.
11. Перыядычны друк Беларусі.
12. СМІ і грамадская думка.
13. Асоба сучаснага журналіста.
14. Герой журналісцкага твора.
15. Асноўныя тэмы беларускай прэсы.
16. Культурная праблематыка ў СМІ.
17. Маладзёжныя выданні Беларусі.
18. Сучаснае беларускае мастацтва і СМІ.
19. Беларускія літаратурна-мастацкія выданні.
20. Спецыялізаваныя выданні Беларусі.
21. Журналістыка і спорт.
22. Мова і газета. Стылістычная палітра друку.
23. Дзіцячая прэса Беларусі.
24. Журналістыка і літаратура.

25. Папулярызацыя беларускіх СМІ.
26. Прапаганда здаровага ладу жыцця ў СМІ.
27. Роля СМІ ў стварэнні іміджу краіны.
28. Кансалідуючая роля СМІ.
29. Нацыянальная бяспека Рэспублікі Беларусь і СМІ.
30. СМІ Беларусі ў станаўленні інфармацыйнага грамадства і інш.

Пісьмовае заданне ўключае моўны аналіз і праўку беларускамоўных і рускамоўных тэкстаў. Абітурыент павінен выправіць тэкст, тэрэтычна абгрунтаваўшы праўку знойзеных памылак (арфаграфічных, граматычных, пунктуацыйных, маўленчых, стылістычных).

Прыклад пісьмовага задання да білета

I.

Кстати, кладезь необычных игрушек и украшений – блошинный рынок. Я еще не разу не ушла от туда без покупки – в разное время приобретала там картины, бижутерию, другие винтажные, эксклюзивные вещи. А еще в канун Нового года я расставляю по квартире фигурки фарфоровых ангелов: предвестников приближающихся любимых праздников Нового года и Рождества.

Правильный ответ:

- 1) орфографическая ошибка: *ни разу; оттуда; приобрела; в канун;*
- 2) пунктуационная ошибка:
 - а) *винтажные эксклюзивные* – не однородные определения;
 - б) *тире* вместо двоеточия в последнем предложении при обособлении приложения.

II.

Генпракуратура разам з МВД ініцыявалі прыняцце закона на забарону знаходжання непаўналетніх у грамацкіх месцах ноччу. Такія правілы ёсць у некаторых краінах, і названая папраўка няўмольна дыктуецца жыццём. Толькі вось ці будзе яна працаваць. Ёсць у нас забароны на распіванне піва і гарэлкі на вуліцы, на курэнне ў грамацкіх месцах. Але далёка не заўсёды тыя забароны дзейнічаюць.

Правільны адказ:

- 1) арфаграфічная памылка: *грамадскіх; знаходжання; названая; некаторых;*
- 2) лексічная памылка: *МУС – Міністэрства ўнутраных спраў;*
- 3) граматычная памылка: *закона аб забароне;*
- 4) пунктуацыйная памылка: *Толькі вось ці будзе яна працаваць? – пыталыны сказ.*

Кожная частка творчага тэсціравання ацэньваецца асобна па дзесяцібальнай шкале. Па выніках тэсціравання абітурыенту выстаўляецца сярэдняя адзнака. Пры выстаўленні канчатковай адзнакі камісія можа ўлічыць удзел абітурыента ў прафесійных конкурсах і наяўнасць дыпламаў, падзяк, грамат за удзел у грамадскім жыцці.

III. Ацэнка вынікаў профільнага ўступнага іспыту

Крытэрыі ацэнкі творчага сачынення

Адзнака	Асноўныя крытэрыі	
	Змест і моўнае афармленне	Пісьменнасць
Дзесяць балаў ("10")	<p>Пісьмовая работа поўнаасцю адпавядае тэме.</p> <p>Сачыненне сведчыць пра адметную творчую індывідуальнасць аўтара.</p> <p>Фактычных памылак няма.</p> <p>Тэкст – сэнсава цэласны, знітаваны.</p> <p>Работа вызначаецца багаццем слоўніка, дакладнасцю словаўжывання, адпаведнасцю марфалагічных форм і сінтаксічных канструкцый літаратурнай норме.</p>	Памылкі адсутнічаюць.
Дзевяць балаў ("9")	<p>Пісьмовая работа поўнаасцю адпавядае тэме.</p> <p>У сачыненні выяўляецца творчая індывідуальнасць аўтара.</p> <p>Фактычных памылак няма.</p> <p>Тэкст – сэнсава цэласны, знітаваны.</p> <p>Работа вызначаецца багаццем слоўніка, дакладнасцю словаўжывання, адпаведнасцю марфалагічных форм і сінтаксічных канструкцый літаратурнай норме.</p> <p>Дасягнута стылёвае адзінства, выразнасць тэксту.</p>	Дапускаецца: 1-2 маўленчыя памылкі.
Восем балаў ("8")	<p>Пісьмовая работа поўнаасцю адпавядае тэме, мае творчы характар.</p> <p>Фактычных памылак няма.</p> <p>Дапушчаны нязначныя парушэнні сэнсавай цэласнасці тэксту.</p> <p>Работа вызначаецца багаццем слоўніка, дакладнасцю словаўжывання, адпаведнасцю марфалагічных форм і сінтаксічных канструкцый літаратурнай норме.</p> <p>Дасягнута стылёвае адзінства, выразнасць тэксту.</p>	Дапускаецца: 1 пунктуацыйная і 1 граматычная памылкі; ці 3 маўленчыя памылкі.
Сем балаў ("7")	<p>Пісьмовая работа поўнаасцю адпавядае тэме, мае творчы характар.</p> <p>Фактычных памылак няма.</p> <p>Дапушчаны нязначныя парушэнні сэнсавай цэласнасці тэксту.</p> <p>Работа вызначаецца багаццем слоўніка, дакладнасцю словаўжывання, адпаведнас-</p>	Дапускаецца: 1 арфаграфічная і 2 пунктуацыйныя памылкі; ці 3 пунктуацыйныя і 1 граматычная памылкі; ці 4

	<p>цю марфалагічных форм і сінтаксічных канструкцый літаратурнай норме. Дпушчаны нязначныя парушэнні стылёвага характару.</p>	<p>маўленчыя памылкі.</p>
<p>Шэсць балаў (“6”)</p>	<p>Тэма раскрыта не поўнасцю; недастаткова выражаны творчы характар. Дпушчаны фактычныя памылкі. Парушана сэнсавая цэласнасць тэксту. Недастаткова багаты лексічны склад. Ёсць памылкі ў словаўжыванні. У сачыненні выкарыстаны аднатыпныя сінтаксічныя канструкцыі. Парушана стылёвае адзінства тэксту.</p>	<p>Дпуускаецца: 2 арфаграфічныя, 2 пунктуацыйныя і 1 граматычная памылкі; ці 1 арфаграфічная, 4 пунктуацыйныя і 2 граматычныя; ці 6 пунктуацыйных або 7 маўленчых пры адсутнасці арфаграфічных і граматычных памылак.</p>
<p>Пяць балаў (“5”)</p>	<p>Тэма раскрыта не поўнасцю; недастаткова выражаны творчы характар. Дпушчаны фактычныя памылкі. Парушана сэнсавая цэласнасць тэксту. Бедны лексічны склад; спрошчаныя, аднатыпныя сказы. Ёсць памылкі ў словаўжыванні. Парушана стылёвае адзінства тэксту.</p>	<p>Дпуускаецца: 2 арфаграфічныя, 3 пунктуацыйныя і 2 граматычная памылкі; ці 1 арфаграфічная і 5 граматычных памылак; ці 7 пунктуацыйных або 8 маўленчых памылак пры адсутнасці арфаграфічных і граматычных.</p>
<p>Чатыры балы (“4”)</p>	<p>Тэма раскрыта не поўнасцю. У рабоце адсутнічаюць элементы творчасці. Дпушчаны фактычныя памылкі. Парушана сэнсавая цэласнасць тэксту. Бедны лексічны склад; спрошчаныя, аднатыпныя сказы. Ёсць памылкі ў словаўжыванні. Парушана стылёвае адзінства тэксту.</p>	<p>Дпуускаецца: 4 арфаграфічныя і 3 пунктуацыйныя памылкі; ці 3 арфаграфічныя і 5 пунктуацыйных; ці 8 пунктуацыйных або 10 маўленчых памылак пры адсутнасці арфаграфічных і граматычных.</p>

Тры балы (“3”)	Тэма амаль не раскрыта. Дапушчана шмат маўленчых памылак. Тэкст фрагментарны, адсутнічае логіка.	Дапускаецца: 5 арфаграфічных і 4 пунктуацыйных памылак; ці 4 арфаграфічных і 5 пунктуацыйных; ці 7 пунктуацыйных і 3 граматычных або 12 маўленчых пры адсутнасці арфаграфічных.
Два балы (“2”)	Тэма не раскрыта. Дапушчана шмат маўленчых памылак. Парушаны сэнсавыя сувязі ў тэксце.	Дапускаецца: 5 арфаграфічных і 6 пунктуацыйных памылак; ці 4 арфаграфічных і 7 пунктуацыйных; ці 8 пунктуацыйных і 5 граматычных; звыш 14 маўленчых памылак.
Адзін бал (“1”)	Тэма не раскрыта. Аўтарскія разважанні невыразныя. Шмат маўленчых памылак.	Дапушчана арфаграфічных, пунктуацыйных, граматычных памылак больш, чым на адзнаку “2”
Нуль балаў (“0”)	Абітурыент не прыступіў да выканання задання.	

Крытэрыі ацэнкі творчага субяседавання

Балы (0–10)	Аналіз творчых работ абітурыента (заданне 1)	Адказ на пытанні (заданне 2)	Пісьмовае заданне па рэдагаванні тэкстаў (заданне 3)
Дзесяць балаў (“10”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія	Абітурыент паказаў глыбокія веды і даў поўны адказ на пытанне. Граматна	Абітурыент прааналізаваў граматычную структуру

	<p>матэрыялы – не менш за 15. Матэрыялы падрыхтаваны ў рознай жанравай форме, пераважна аналітычныя. Матэрыялы апублікаваны ці прагучалі ў эфіры рэспубліканскіх або абласных СМІ.</p>	<p>(лагічна, стылістычна) пабудаваў адказ. Дакладна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Прадэманстраваў здольнасць самастойна і творча мысліць. Адказаў на дадатковыя пытанні.</p>	<p>тэкстаў, выправіў памылкі, тэарэтычна абгрунтаваў праўку.</p>
<p>Дзевяць балаў (“9”)</p>	<p>Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 10. Матэрыялы падрыхтаваны ў рознай жанравай форме, пераважна аналітычныя. Матэрыялы апублікаваны ці прагучалі ў эфіры рэспубліканскіх або рэгіянальных СМІ.</p>	<p>Абітурыент паказаў выдатныя веды і даў поўны адказ на пытанне. Граматна (лагічна, стылістычна) пабудаваў адказ. Дакладна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Прадэманстраваў здольнасць самастойна і творча мысліць. Адказаў на дадатковыя пытанні.</p>	<p>Абітурыент прааналізаваў граматычную структуру тэкстаў, выправіў памылкі, тэарэтычна абгрунтаваў праўку.</p>
<p>Восем балаў (“8”)</p>	<p>Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 10. Матэрыялы падрыхтаваны ў рознай жанравай форме, маюць месца аналітычныя жанры.</p>	<p>Абітурыент прадэманстраваў добрыя веды, не дапусціў у адказе істотных недакладнасцей, правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Стылістычна граматычна, лагічна правільна пабудаваў адказ. Выявіў здольнасць да самастойнага мыслення. Адказаў на дадатковыя пытанні.</p>	<p>Абітурыент прааналізаваў граматычную структуру тэкстаў, выправіў памылкі, але не здолеў у некаторых выпадках тэарэтычна абгрунтаваць праўку.</p>

Сем балаў (“7”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 7. Матэрыялы падрыхтаваны ў рознай жанравай форме, маюць месца аналітычныя жанры.	Абітурыент прадэманстраваў добрыя веды, не дапусціў у адказе істотных недакладнасцей, правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Стылістычна граматычна, лагічна правільна пабудоваў адказ. Выявіў здольнасць да самастойнага мыслення. Адказаў на дадатковыя пытанні.	Абітурыент прааналізаваў граматычную структуру тэкстаў, выправіў памылкі, але не здолеў у некаторых выпадках тэарэтычна абгрунтаваць праўку.
Шэсць балаў (“6”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 7. Матэрыялы падрыхтаваны ў інфармацыйных жанрах. Матэрыялы апублікаваны ці прагучалі ў эфіры пераважна мясцовых СМІ.	Абітурыент дапусціў пры адказе некаторыя недакладнасці, не заўсёды правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Абітурыент здольны самастойна вырашаць толькі тыповыя задачы. Дапусціў недакладнасці пры адказе на дадатковыя пытанні.	Абітурыент прааналізаваў тэксты, выправіў памылкі, але не здолеў тэарэтычна абгрунтаваць праўку.
Пяць балаў (“5”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 5. Матэрыялы падрыхтаваны ў інфармацыйных жанрах. Матэрыялы апублікаваны ці	Абітурыент прадэманстраваў здавальняючыя веды, дапусціў пры адказе недакладнасці, не заўсёды правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Стыль і логіка адказу на пытанне шаблонныя. Абітурыент здольны	Абітурыент прааналізаваў тэксты, але не заўважыў некаторыя памылкі і/ці не здолеў тэарэтычна абгрунтаваць праўку. ці

	прагучалі ў эфіры пераважна мясцовых СМІ.	самастойна вырашаць толькі тыповыя задачы. Дапусціў недакладнасці пры адказе на дадатковыя пытанні.	Абітурыент прааналізаваў толькі адзін тэкст (рускамоўны ці беларускамоўны), выправіў памылкі і тэарэтычна абгрунтаваў праўку.
Чатыры балы (“4”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 5. Матэрыялы падрыхтаваны ў інфармацыйных жанрах. Матэрыялы апублікаваны ці прагучалі ў эфіры мясцовых СМІ.	Абітурыент прадэманстраваў здавальняючыя веды, дапусціў пры адказе істотныя недакладнасці, не заўсёды правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Стыль і логіка адказу стандартныя. Абітурыент здольны самастойна вырашаць толькі тыповыя задачы. Дапусціў недакладнасці пры адказе на дадатковыя пытанні.	Абітурыент прааналізаваў тэксты, але не заўважыў істотных тэкставых памылак. ці Абітурыент прааналізаваў толькі адзін тэкст (рускамоўны ці беларускамоўны), выправіў памылкі, але ў некаторых выпадках не здолеў тэарэтычна абгрунтаваць праўку.
Тры балы (“3”)	Абітурыент мае апублікаваныя ці агучаныя ў эфіры журналісцкія матэрыялы – не менш за 3. Матэрыялы падрыхтаваны ў інфармацыйных жанрах. Матэрыялы апублікаваны ці	Абітурыент прадэманстраваў здавальняючыя веды, дапусціў пры адказе некаторыя недакладнасці, не заўсёды правільна выкарыстоўваў тэрміналогію СМІ. Стыль і логіка адказу на пытанне шаблонныя.	Абітурыент прааналізаваў тэксты, не заўважыў істотных памылак. ці Абітурыент прааналізаваў толькі адзін тэкст

	прагучалі ў эфіры мясцовых СМІ.	Абітурыент самастойна здольны вырашаць толькі тыповыя задачы. Не змог адказаць на дадатковыя пытанні.	(рускомоўны ці беларускомоўны), выправіў памылкі, але не здолеў тэарэтычна абгрунтаваць праўку.
Два балы ("2")	Публікацыі адсутнічаюць.	Адказ абітурыента не адпавядае сутнасці змешчанага ў экзаменацыйным заданні пытання.	Абітурыент дапусціў памылкі пры аналізе тэкстаў.
Адзін бал ("1")	Публікацыі адсутнічаюць.	Адказ абітурыента не адпавядае сутнасці змешчанага ў экзаменацыйным заданні пытання.	Заданне не выканана.
Нуль балаў ("0")	Публікацыі адсутнічаюць.	Абітурыент на пытанні не адказаў.	Заданне не выканана.